

как вид управляемой самостоятельной работы студентов способствует развитию у них таких компетенций, как решение поставленной задачи, анализ информации, умение обобщать материал. В данном виде деятельности активизируется процесс восприятия и интерпретации информации посредством её визуализации. Составление студентами метаболических карт повышает уровень понимания изученного материала, дает возможность систематизировать полученные знания, выявить взаимосвязи метаболических путей и обменов, оценить влияние регуляторных факторов на метаболизм, повторить клинко-диагностическую информацию. Следствием этого является развитие у обучающихся познавательного интереса к биологической химии, приобретение ими более устойчивых знаний, формирование профессиональных компетенций.

ЛИТЕРАТУРА

1. Макаров, А.В. Компетентно-ориентированные модели подготовки выпускников учреждений высшего образования: болонский контекст / А.В. Макаров // Высшая школа. – 2015. – № 5. – С. 3-8.
2. Тепляшина, Е. А. Использование информационных технологий в преподавании дисциплины «Биохимия» студентам медицинского университета / Е.А. Тепляшина, Е. В. Ермолович // Образование и наука. – 2016. – № 9. – С. 90-94.
3. Леднёва, И.О. Роль метаболической карты в изучении биологической химии студентами медицинского ВУЗа / И.О. Леднёва, Н.Э. Петушок, В.В. Лелевич // «Современные проблемы биохимии и молекулярной биологии». – Сб. статей II Бел. биохим. конгресса. – Минск, 2018 – С. 329-332.
4. Набокова, У.Ю. Повышение уровня информационной компетентности у студентов в процессе обучения в вузе / У.Ю. Набокова // Высшее образование сегодня. – 2014. – № 3. – С. 64-68.

УДК 81'374:811.161.3

ЛЕКСИКАГРАФІЧНЫЯ ПРАЦЫ ЯК САСТАЎНЫ ЭЛЕМЕНТ У ВЫКЛАДАННІ ДЫСЦЫПЛІНЫ “БЕЛАРУСКАЯ МОВА (ПРАФЕСІЙНАЯ ЛЕКСІКА)”

А.М. Асіпчук

УА “Гродзенскі дзяржаўны аграрны ўніверсітэт” (Рэспубліка Беларусь,
230008, г. Гродна, вул. Церашковай, 28; e-mail: ggau@ggau.by)

Анатацыя. У артыкуле разглядаецца значэнне лінгвістычных і энцыклапедычных слоўнікаў у працэсе навучання студэнтаў нефілалагічных спецыяльнасцей.

Ключавыя словы: лексікаграфія, нарматыўныя слоўнікі, слоўнікавы артыкул.

**ЛЕКСИКОГРАФИЧЕСКИЕ РАБОТЫ КАК СОСТАВНОЙ
ЭЛЕМЕНТ В ПРЕПОДАВАНИИ ДИСЦИПЛИНЫ
“БЕЛОРУССКИЙ ЯЗЫК (ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ЛЕКСИКА)”**

О.Н. Осипчук

УО “Гродненский государственный аграрный университет”
(Республика Беларусь, 230008, г. Гродно, ул. Терешковой, 28; e-mail:
ggau@ggau.by)

Аннотация. В статье рассматривается значение лингвистических и энциклопедических словарей в процессе обучения студентов нефилологических специальностей.

Ключевые слова: лексикография, нормативные словари, словарная статья.

**LEXICOGRAPHICAL WORKS AS A COMPONENT PART OF
TEACHING DISCIPLINE “THE BELARUSIAN LANGUAGE
(PROFESSIONAL VOCABULARY)”**

A.M. Asipchuk

EI “Grodno State Agrarian University” (Belarus, Grodno, 230008, 28
Tereshkova st.; e-mail: ggau@ggau.by)

Summary. The article deals with the significance of linguistic dictionaries and encyclopaedias in the process of teaching the students at non-philological departments.

Key words: lexicography, normative dictionaries, dictionary article.

Важную ролю ў працэсе навучання адыгрываюць слоўнікі. Менавіта яны змяшчаюць разнастайную даведачную інфармацыю, з’яўляюцца крыніцай папаўнення ведаў, служаць надзейнымі спадарожнікамі студэнтаў, школьнікаў і ўсіх, хто імкнецца павысіць узровень сваёй пісьменнасці, пашырыць круггляд.

Дысцыпліна “Беларуская мова (прафесійная лексіка)” дае студэнтам нефілалагічных спецыяльнасцей уяўленне пра гісторыю развіцця беларускай лексікаграфіі, тыпы і прызначэнне слоўнікаў, знаёміць з “тэрміналагічнымі слоўнікамі і даведнікамі па адпаведных сферах навукова-практычнай дзейнасці” [1, с. 7], дапамагае ўдасканаліць навыкі працы з рознымі па структуры слоўнікамі. Лексікаграфічныя працы, якія будуць называцца ніжэй, складаюць, безумоўна, толькі невялікую частачку ад існуючых у беларускай мове слоўнікаў.

Перш чым праводзіць аналіз і класіфікацыю сучасных слоўнікаў, неабходна звярнуцца да гісторыі станаўлення ўсходнеславянскай

лексікаграфіі, вытокі якой пачынаюцца з сярэднявечча і звязаны з імёнамі такіх славурых асветнікаў, як Францыск Скарына, Лаўрэнцій Зізаний, Памва Бярында і інш. З тлумачальных слоўнікаў XIX ст. найбольш каштоўным з’яўляецца “Слоўнік беларускай мовы” Івана Насовіча, у якім адлюстравана лексіка і фразеалогія жывой беларускай мовы таго часу. Пачынаючы з 20-х гадоў XX ст. у нашай краіне вядзецца сістэматычная лексікаграфічная праца, што дае магчымасць адлюстраваць змены ў арфаграфіі, лексічным складзе мовы, папоўніць дыялектныя слоўнікі і г. д.

Студэнты павінны ведаць адрозненне паміж энцыклапедычнымі і лінгвістычнымі слоўнікамі. Першыя па сваёй сутнасці з’яўляюцца даведнікамі, у якіх у сціслай форме выкладзены навуковыя веды (тлумачацца пэўныя паняцці, апісваюцца працэсы, гістарычныя падзеі, даюцца звесткі пра знакамітых дзеячаў навукі, культуры і пад.). Ілюстрацыйным матэрыялам тут могуць служыць малюнкі, фатаграфіі, дыяграмы, табліцы і інш. Энцыклапедычныя слоўнікі бываюць агульнымі (напрыклад, “Беларуская энцыклапедыя” ў 18 тамах, “Беларуская Савецкая Энцыклапедыя” ў 12 тамах і інш.) і галіновымі (напрыклад, “Энцыклапедыя прыроды Беларусі” ў 5-ці тамах, “Энцыклапедыя гісторыі Беларусі” ў 6-ці тамах, “Энцыклапедыя літаратуры і мастацтва Беларусі” ў 5-ці тамах і шмат іншых). Агульныя энцыклапедычныя слоўнікі дапамагаюць знайсці навуковую інфармацыю з розных сфер ведаў, а галіновыя (пра што сведчаць назвы) – з якой-небудзь адной галіны культуры, вытворчасці і г. д.

“Лінгвістычныя слоўнікі апісваюць словы мовы, тлумачаць іх значэнне, паходжанне, адлюстроўваюць вымаўленне, напісанне і пад. Яны бываюць аднамоўныя, двухмоўныя і шматмоўныя” [2, с. 65]. Да двухмоўных і шматмоўных адносяцца перакладныя слоўнікі, з якімі студэнты працвалі яшчэ ў школе на ўроках па беларускай і замежных мовах і працягваюць карыстацца імі на занятках у ВНУ.

Добра вядомымі з’яўляюцца для студэнтаў тлумачальныя слоўнікі, у якіх захоўваецца лексічны склад беларускай мовы і падаецца семантыка слоў. Ёсць спроба зафіксаваць і неалагізмы, што прыходзяць у наша жыццё з імклівым развіццём камп’ютарызацыі, новых тэхналогій. Прыкладам можа служыць “Беларуска-рускі тлумачальны слоўнік новых слоў і новых значэнняў слоў”. Тлумачальныя слоўнікі, як і фразеалагічныя (разглядаюць устойлівыя спалучэнні слоў), этымалагічныя (паходжанне слоў, змена іх значэнняў), гістарычныя (лексіка мінулых эпох), дыялектныя (мясцовыя гаворкі), тапанімічныя (адлюстроўваюць геаграфічныя назвы), антрапанімічныя (фіксуюць уласныя імёны), а таксама слоўнікі

антонімаў, сінонімаў, паронімаў, іншамоўных слоў, слоўнікі мовы пісьменнікаў і інш. мэтазгодна выкарыстоўваць на практычных занятках пры вывучэнні тэмы “Лексічная сістэма беларускай літаратурнай мовы”. Такая шматгранная лексікаграфічная спадчына дазваляе студэнтам зрабіць выснову пра багацце, прыгажосць і дасканаласць роднай мовы.

Для трывалага засваення беларускага вымаўлення і правапісу студэнты звяртаюцца да арфаэпічных і арфаграфічных слоўнікаў, якія дапамагаюць лепш засвоіць адпаведныя нормы, прааналізаваць беларуска-рускую фанетычную інтэрферэнцыю, быць карыснымі ва ўдасканаленні ўзроўню культуры маўлення. Апошнія змены ў беларускім правапісе знайшлі адлюстраванне ў новым “Беларускім арфаграфічным слоўніку” (2009 г.) пад рэдакцыяй А. А. Лукашанца.

Асобная ўвага ў дысцыпліне “Беларуская мова (прафесійная лексіка)” надаецца тэрміналагічным слоўнікам. У іх тлумачыцца значэнне тэрмінаў з розных галін навукі, вытворчасці, культуры, спорту, мастацтва і г. д. Такія слоўнікі даволі шматлікія. Вось толькі некаторыя з іх: “Слоўнік лінгвістычных тэрмінаў”, “Кароткі тлумачальны слоўнік паліталагічных тэрмінаў”, “Слоўнік фізічных і астранамічных тэрмінаў”, “Руска-беларускі слоўнік біялагічных тэрмінаў”, “Кароткі эканамічны слоўнік”, “Руска-беларускі аграрнамічны слоўнік”, “Лаціна-руско-беларускі батанічны слоўнік”, “Тэрміналагічны слоўнік па вышэйшай матэматыцы для ВНУ”, “Расейска-беларускі вайсковы слоўнік” і інш. Тэрміналагічныя слоўнікі з’яўляюцца неад’емным складнікам як у падрыхтоўцы спецыялістаў, так і ў іх будучай прафесійнай дзейнасці.

На практычных занятках неабходна звярнуць увагу на слоўнікавы артыкул (загалавочнае слова разам са звесткамі пра яго), будова якога вызначаецца тыпам слоўніка. Напрыклад, у тлумачальным слоўніку такія слоўнікавы артыкул складаецца з наступных элементаў: загалавочнага слова; граматычнай, стылістычнай, сэнсавай характарыстыкі; ілюстрацыйнага матэрыялу; тэрміналагічных і фразеалагічных спалучэнняў; этымалогіі. Размяшчаюцца загалавочныя словы ў алфавітным або алфавітна-гнездавым парадку. Гэта садзейнічае больш эфектыўнаму пошуку інфармацыі.

І яшчэ адзін вельмі істотны, на нашу думку, момант, які абавязкова трэба ўлічваць пры выбары той ці іншай даведачнай літаратуры: слоўнікі (а сёння яны прадстаўлены не толькі ў папяровым, але і ў электронным выглядзе) павінны быць адназначна нарматыўнымі, афіцыйна ўзаканенымі. Менавіта такі падыход дазволіць пазбегнуць памылак у вусным і пісьмовым маўленні.

Такім чынам, у лексікаграфічных працах можна знайсці адказы на шматлікія моўныя і агульнанавуковыя пытанні.

ЛІТАРАТУРА

1. Беларуская мова (прафесійная лексіка): тыпавая вучэб. праграма для выш. навуч. устаноў / склад.: М.Р. Прыгодзіч, Г.І. Кулеш, Н.П. Лобань; пад рэд. М.Р. Прыгодзіча. – Мінск: РІВШ, 2008. – 28 с.
2. Асіпчук, А.М. Беларуская мова. Прафесійная лексіка: дапам. / А.М. Асіпчук, В.В. Маршэўская, А.С. Садоўская. – Гродна: ГрДУ, 2009. – 271 с.

УДК 61:004:378.016

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ И СРЕДСТВА ФОРМИРОВАНИЯ ИНФОРМАЦИОННО-МАТЕМАТИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ-МЕДИКОВ

А.К. Пашко

УО «Гродненский государственный медицинский университет»
(Республика Беларусь, 230009, г. Гродно, ул. Горького, 80;
pashko.anna@mail.ru)

Аннотация. В статье анализируются педагогические условия и средства, обеспечивающие формирование информационно-математической компетентности при изучении дисциплин «Информатика в медицине», «Математическая статистика в медицине» у студентов Гродненского государственного медицинского университета.

Ключевые слова: педагогические условия, педагогические средства, информационно-математическая компетентность, профессиональная деятельность.

PEDAGOGICAL MEANS OF FORMATION INFORMATION- MATHEMATICAL COMPETENCE FOR MEDICAL STUDENTS

A.K. Pashko

EU "Grodno State Medical University" (Republic of Belarus, 230009,
Grodno, 80 Gorky st.; pashko.anna@mail.ru)

Summary. The article analyzes the pedagogical conditions and tools that provide the formation of information and mathematical competence in study of the disciplines "Informatics in medicine", "Mathematical statistics in medicine" by students of the Grodno state medical University.

Key words: pedagogical conditions, pedagogical tools, information and mathematical competence, professional activity.